

Datum: 2018-10-18

**FRANTZWAGNER
SÄLLSKAPET**

Remissvar

Kulturdepartementet
Enheten för medier och film
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över slutbetänkandet till SOU 2018:50 - Ett oberoende public service för alla – nya möjligheter och ökat ansvar

Frantzwagner sällskapet är en ideell organisation vars verksamhet fokuseras på frågor som berör den nationella minoriteten romer och i synnerhet de som är direkt kopplade till den resanderomska gruppen. Organisationens deltagare har i olika utsträckning varit delaktiga i produktionen av ett flertal av Utbildningsradions minoritetsspråkliga satsningar på svensk romani. Därutöver har vi deltagit vid Utbildningsradions dialogmöten som man bjudit in organisationer och företrädare för landets nationella minoriteter till.

Sammanfattning

Ett oberoende public service är något som berör hela landets befolkning och därmed våra nationella minoritetsgrupper. Vårt yttrande är ställt ur ett minoritetsperspektiv och är direkt kopplat de minoritetsrättsliga kärnområdena kultur och språk. År 1999 ratificerade den svenska staten en rad internationella konventioner och erkände samtidigt fem nationella minoritetsgrupper, vilka ansågs ha en lång historia i Sverige. Minoritetserkännandet trädde i kraft år 2000 och innebär att den svenska staten har förbundit sig att främja och bevara de nationella minoriteternas kulturella och språkliga särarter. Språk och kultur är de centrala faktorerna i en individs identitet och utgör några av de aspekter som medför att man på individnivå kan anses utgöra del av någon av landets fem nationella minoritetsgrupper. Ett oberoende public service utgör en väsentlig del i den svenska statens främjande och bevarande av de nationella minoriteternas kulturella och framförallt

språkliga särarter. PS-bolagens oberoende medför tillsammans med dess styrning att den svenska statens åtaganden gentemot de nationella minoritetsgrupperna, åtminstone delvis, kan efterlevas. Vi menar att PS-bolagens strukturella utformning medför att produktioner på minoritetsspråk överhuvudtaget kan ges utrymme i public service. Vår bestämda uppfattning är att de nationella minoritetskulturerna och minoritetsspråken ingalunda skulle ges medialt utrymme i avsaknad av ett oberoende public service. I avsaknad av ett oberoende public service skulle de nationella minoritetsspråkens och minoritetskulturernas framtida existens med stor sannolikhet äventyras. Det är vår bestämda uppfattning.

5.3.5 fokus på kvalitet i språkutbudet

Vi ställer oss positiva till förslaget att PS-bolagens samlade utbud på minoritetsspråken i framtiden inte understiger 2019 års nivå. Dock menar vi samtidigt att 2019 års nivå är mycket blygsam i förhållande till minoritetsgruppernas generella behov och efterfrågan. Exempelvis producerade Utbildningsradion för första gången någonsin en serie av tjugo tv-produktioner på svensk romani år 2015. Därefter har Utbildningsradion producerat totalt sex radio-produktioner år 2016, tjugo tv-produktioner år 2017 och ytterligare sex tv-produktioner under år 2018. Trots en historiskt sett total avsaknad av produktioner för tv och radio på svensk romani kan ingalunda förbises att de genomförda satsningarna trots allt är ytterst marginella och utifrån ett språkfrämjande och språkbevarande perspektiv oväsentliga. Därav emotser vi en markant ökning av såväl utbud som sändningstid, vilket gäller de nationella minoritetsspråken generellt. Vidare menar vi att kvalitén på språkliga satsningar uppnås genom att synliggöra minoritetsgruppernas språk utifrån respektive minoritetsgrupps och dess undergrupps förutsättningar och kulturer. Vidare menar vi att programutbudet inte får inskränkas till att enbart bestå av produktioner som enbart dubbats till eller producerats på minoritetsspråk. Produktioner måste även omfatta minoritetsgruppernas kultur och historia.

Utbudet på romani chib

Vår uppfattning är att man i hög grad tillämpar ett von oben-perspektiv i PS-bolagens framtagande av produktioner som rör minoriteten romer. Enligt vår uppfattning tar PS-bolagen interna beslut att köpa in färdiga produktioner som sedan översätts och dubbas till olika varieteter av romani chib. Urvalsprocessen sker utan målgruppens involvering. Vi menar att urvalet måste ske utifrån ett minoritetsperspektiv istället för ett majoritetsperspektiv. Då som i ett led att möta målgruppens behov och önskemål samt att ta hänsyn till språkliga och kulturella aspekter. Inte minst förekommer stora olikheter inom minoriteten romers skilda gruppers kulturella och språkliga särarter samt gruppernas respektive historia om vilket såväl kompetens som beaktande härom brister.

Exempelvis kan vokabulären i svensk romani, den form av romani som talats i Sverige sedan århundraden, ingalunda spegla dagens majoritetsspråk. Varje minoritetsspråk och dess varieteter är i olika grad och omfattning förankrade till unika och skilda semantiska fält, såsom; begrepp knutna till kulturella företeelser eller trosinriktningar, natur och fauna, värv och försörjning etc. Exempelvis är de samiska språkens vokabulär sannolikt rikare rustade i de semantiska fält som rör natur och rennäring än vad svensk romani är, vilket förr är ordrikast i de semantiska fält som behandlar begrepp rörande handel och hantverk. Då som en direkt följd av de olika minoritetsgruppernas historiska levnadsförhållanden. Inte minst inom minoriteten romer finns stora kulturella skillnader på gruppnivå, vilket speglar sig i romani chibs olika varieteter. Exempelvis den språkliga varieteten arli-romani talades historiskt sett inom det osmanska imperiet och influerades därmed starkt av det turkiska språket samt den osmanska och islamska kulturen. Svensk romani har talats och utvecklats i Sverige sedan århundraden och har av naturliga skäl en total avsaknad av osmanska influenser. Istället är svensk romani mycket starkt influerat av det svenska språket, den svenska kulturen och den lutheranska trosinriktningen.

Vi menar att PS-bolagens utbud som rör minoriteten romer i hög grad har varit producerade utifrån ett perspektiv som betraktar minoriteten som invandrare, vilket speglas av att SVT har nyhetssändningar på romani chib. Perspektivet är enligt vår mening djupt problematiskt i flera avseenden. Minoriteten romer innefattar såväl nyinvandrade individer som individer med en historia som sträcker sig flera århundraden i landet. Minoritetserkännandet i sig bygger på långvarighet i landet och räknas från sekelskiftet år 1800/1900 och bakåt. Således är detta juridiska grundkriterium avgörande

för vem som kan anses vara en nationell minoritetsgrupp i Sverige. Nyhetsuppläsning på romani chib kan förvisso vara bra för den individ inom minoriteten romer som har en kort historia i landet och därför inte talar svenska och som då eventuellt talar något av SVT:s föredragna varieteter av romani chib. För individer med långa historiska anor i landet är nyhetsinslagens talade varieteter av romani chib oförståeliga och dessutom överflödiga. Vi menar att utbudet i PS-bolagen förr bör fokusera på produktioner där olika varieteter av romani chib talas i en naturlig och kulturellt förankrad kontext och i synnerhet i produktioner som riktas mot en yngre publik. Då som i ett led att främja och stärka romani chibs nutida och framtida språkbruk.

5.3.6 Större flexibilitet för bolagen att välja plattform bidrar till ökad synlighet för utbudet

Vi ställer oss positiva till att PS-bolagens fulla utbud ges en större flexibilitet. Vi menar att PS-bolagens måste ges ökade möjligheter att tillgängliggöra sitt fulla utbud via andra plattformar än ordinarie sändningar enligt tablå, inte minst rörande minoritetsspråksprogrammen. Vår bestämda uppfattning är att Sveriges befolkning i allt högre grad för en livsstil som i allt lägre utsträckning är kompatibel med PS-bolagens ordinarie sändningstider. Oavsett om det gäller PS-bolagens allmänna utbud eller program som särskilt riktas mot de nationella minoriteterna och då i synnerhet program på minoritetsspråk. Vi välkomnar en ökad och bredare tillgänglighet av PS-bolagens utbud via digitala plattformar. Individen ges först genom detta oinskränkta möjligheter till att ta del av PS-bolagens fulla utbud vid den tidpunkt hen finner lämpligt.

Som i ett led i den svenska statens åtagande att verka för att främja och bevara de nationella minoritetsspråken är det minoritetsspråkliga programutbudets tillgänglighet avgörande. Inte minst rör detta Utbildningsradions generella utbildningsuppdrag som även innefattar program om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken, som vi menar inte lyfts tillräckligt i utredningen.

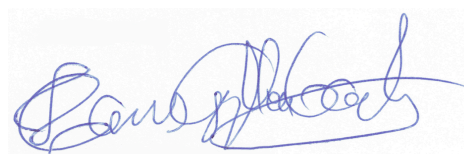
9. Ekonomiska förutsättningar

Vår uppfattning är att Utbildningsradions verksamhet begränsas kraftigt till följd av en, vad vi menar är, ofördelaktig fördelning av medel i förhållande till övriga PS-bolag. En direkt följd är att programutbudets omfattning och kvalité som riktas mot de nationella minoriteterna drabbas negativt. Med anledning av detta yrkar vi på att Utbildningsradions resurser stärks och då i synnerhet med medel som särskilt avsätts för programsatsningar riktade mot de nationella minoritetsgrupperna.

Helsingborg 2018-10-18

Jon Pettersson
Ordförande

Hans Gyllenbäck-Berg
Sekreterare